

Günümüz Uygur Aile Yapısındaki Gelişmeler

Dr.Abdürreşit Celil QARLUQ*

Özet: 19-yüzyılın sonlarından itibaren Türk dilli halklar arasında giderek yaygınlaşan Ceditçi Hareket Uygur toplumunu belirli düzeyde etkilemeye çalışsa da, egemen olan politik güçler ve toplumda kökleşmiş çıkar guruplarının engellemesiyle pek başarılı olamamıştır. Dolayısıyla ÇKP iktidarına kadar genellikle geleneksel yapıyı korumuştur. Uygur Özerk Bölgesinin kurulmasıyla Uygur toplumunda yeni bir dönem başlamış, Çin genelinde gerçekleşen çeşitli devrim ve politik süreçler sonucunda Uygurların aile yapısında da gözle görülür değişimleri ortaya çıkarmıştır. Bu değişimleri şu şekilde sıralamak mümkündür; Aile yapısı, Evlilik, Akrabalık ilişkileri, Karı-koca ilişkileri, Miras ve Çocuklara ad verme geleneğindeki değişimler.

Anahtar kelimeler: Uygur, Çin, Aile, Yapı, Değişme

Uygur toplumu tarihî ipek yolunun kapanışına kadar olan zaman zarfında, dünyadaki gelişme ve değişimleri takip edebilmiştir. Ancak yeni deniz yollarının tarihî İpek Yolu'nun yerini almasıyla, Asya kıtasının merkezinde yer alan, açık denizlere hiç çıkışı olmayan Uygur toplumu zorunlu olarak içine kapanmıştır. Bu zorunlu içine kapanış, dış dünya ile gerçekleşmesi gereken bilgi-alış verişini de engellemiştir. Ayrıca, eğitimin gerilemesi, ekonomik sistemin çökmesi, toplumda fitne ve fesatın yaygınlaşması gibi olumsuz gelişmeler Uygur toplumuna egemen olmuştur. Dolayısıyla Uygur toplumundaki bu genel zayıflama, dış güçlerin olası istilâlarına ve iç kargaşalara direnememesini de beraberinde getirmiştir.

1884 yılından itibaren, Mançu-Qing imparatorluğunun Uygur toplumunu, resmen idare etmeye başlaması sonucu, toplumun bazı kurumlarında, özellikle idarî kurumundaki değişimler, bu dönemden itibaren

---

*Pekin Merkezi Milletler Üniversitesi, Etnoloji ve Sosyoloji Fakültesi / Çin
resitqarluq@yahoo.com

resmen ortaya çıkmaya başlamıştır. Uygur toplumunun diğer kurumlarındaki değişimler ise, takip eden gelişmelere paralel olarak ortaya çıkmaya başlamıştır.

Konumuz olan Uygur aile kurumundaki değişimlerin gözle görülür derecede belirmesi de çok geç dönemlerde başlamaktadır. Yani ekim 1949'dan itibaren Uygur toplumundaki idarî yönetime de hakim olan ÇKP iktidarından sonra hız kazanmaya başlamıştır. Çünkü bu dönem öncesindeki Uygur ailesinin genellikle geleneksel yapıyı koruduğu görülmüş her hangi bir zorakî değiştirmeler ile karşılaşmamıştır.

Çin Komünist Partisi Milliyetçi Çin partisi ile giriştiği iç savaştan galip çıktıktan sonra, egemen olduğu sınırlar içerisinde her şeyi kendi ideolojisine göre, yeniden yapılandırma girişimine girişmiştir. ÇKP iktidarı, uyguladıkları politikalar ve devrimlerle başta Çin toplumu olmak üzere diğer gayri Çin topluluklarında var olan yapıyı değiştirmeye başlamıştı. Uygulanan devrim ve zorakî değiştirmeler sonucunda, ÇKP egemen olduğu sınırlar içerisindeki tüm toplumlarda kökten değişimler meydana gelmiş bulunuyordu.

ÇKP iktidarı ile başlatılan “Ekonomik Yapının Sosyalleştirilmesi” (1954-1957), “Büyük Sıçrayıp İlerleme” (1958-1960), “Proleterya Sınıfının Kültür Devrimi” (1966-1976) ve 1979 sonrası sistemde yapılan temelli değişikliklerle (Fairbank 2000: 328) toplumun tüm kurumlarını derinden etkileyen uygulamalar idi.

Makalemize konu olan Uygur ailesindeki değişimlerin hız kazanması ise 1980 sonrası sistemdeki değişimlere paralel olarak ortaya çıkmıştır. Uygur ailesi, ekonomik yapıda yapılan değişimler ve nüfus politikasındaki uygulamalardan ciddi şekilde etkilenmiştir.

Çin'de ekonomik reform, 1978 Aralık ayında, 11. Komünist Parti Merkez Komitesi Kongresi 3. Toplantısında alınan kararlar ile Deng Xiaoping'in önderliğinde başlamıştır. Bu toplantıda, ekonomik gelişme, Çin'in en önemli problemi olarak belirlenerek reform süreci başlatılmıştır (Yürek 1998: 156).

Reformlar, ilk önce taşrada başlatılmıştır. İlk adım olarak, ücreti *Üretime Bağlayan Sözleşmeli Aile Sorumluluk* sistemi ile merkezîyetçilik ve ademi merkezîyetçiliğin birleştirilmesini içeren iki katmanlı bir yönetim sistemi uygulanmaya konularak, merkezîyetçiliğe ve tahsise dayalı tarımsal ve yan ürün alımlarına aşamalı olarak son verilmiştir. Bir çok tarımsal ve yan ürün fiyatları üzerindeki denetimler hafifletilmiş, uzmanlaşmış, ticari-

leşmiş ve sosyalleşmiş bir kırsal ekonominin oluşması için kırsal sanayi yapı yeniden düzenlenmiştir. Kasaba ve köy işletmeleri hızlı bir şekilde kurulmuş dolayısıyla kırsal kesimdeki ihtiyaç fazlası işçilere, toprağı sürmekten başka işler verilmiştir (Qinshi 1997: 93). Uygur Özerk Bölgesinde uygulamalar daha farklı olmakla birlikte bölge halkındaki içine kapalılık sona ermeye başlamış, ticaret başta olmak üzere eğitim, çalışma gibi nedenlerle nüfusta köyden şehire, şehirlerden-şehirlere hatta Çin içine doğru hareketlilik başlamış bulunuyordu.

Ekonomik yapıda yapılan bu köklü değişimler, vatandaşlara nispeten rahat kazanç elde etme imkânı sağlamıştır. Artan ekonomik canlılık Uygur ailesinin kısmî olsa da kırsal kesimden kentlere göç etmesine ve böylelikle aile içindeki hiyerarşinin özellikle çalışan kesimlerde değişmesine neden olmuştur. Kadınların da çalışma hayatına eskisine göre daha aktif katılmasıyla ataerkil yapının en azından bu kesimde değişmesine neden olmuştur. Kentleşmenin hızlanması sonucu kır-kent arasındaki fark azalmaya başlamış, geleneksel büyük ailelerden çekirdek ailelere geçiş hızlanmıştır. Özellikle yönetimin *Doğum Kontrol Politikasını* tavizsiz bir şekilde uygulaması sonucu bu geçiş hızlanmış, çekirdek ailelerin sayısı gün geçtikçe artmıştır.

1980'li yıllara gelindiğinde, doğum kontrolü devletin temel politikası olarak belirlenmiştir. Nüfusun artışına belirli standart getirilerek hızlı nüfus artış kontrol altına alınmaya çalışılmıştır (Lu Xueyi 1996: 28). Aile planlaması tekrar gözden geçirilmiştir.

Bu dönemden itibaren aile planlamasının temel şartları; geç evlenmek, geç çocuk sahibi olmak ve daha az ancak daha sağlıklı bebeklere sahip olmak şeklinde yorumlanmaktadır. Teşvik edilen tek çocuk politikası çerçevesinde gerçek ve reel güçlüklerle karşılaşan köylü ailelerinin, bir kaç yıl bekleyip ikinci bir çocuğa sahip olabileceği, azınlık bölgelerinde daha gevşek bir şekilde uygulanacağı (Qinshi 1998: 28) belirtilmiştir. Ancak gerçek uygulamaların yasalarda belirtildiği şekilde olmadığı Uygur örneğinde görülmüştür. Bugün aile planlaması politikası ve doğum kontrol politikası Çin'in temel bir devlet politikası olarak yürütülmektedir. Bu politika, ekonomisi gelişmiş ya da gelişmekte olan büyük kentlerde gidecek daha fazla destek kazanmaktadır. *Nüfus Kontrol Politikası* resmî söylem itibariyle, "Çin Halk Cumhuriyetinin uzak vadeli stratejik öneme sahip temel bir devlet politikasıdır". Çin Halk Cumhuriyetinin yürürlükteki Nüfus Politikası ise şunlardır (Lixiongfan 1986: 59); "Nüfus artışını kısıtlamak, nüfusun niteliğini yükseltmek, kesinlikle geç evlenmeyi, geç

doğum yapmayı, az ve kaliteli doğum yapmayı teşvik etmek; aileleri sadece tek çocuk sahibi olmaya teşvik etmek, çift hamileliği kesinlikle kontrol altına almak ve ikiz doğumu ve daha fazla doğuma kesinlikle izin vermemek”.

Uygur Özerk Bölgesinin Doğum Kontrol Politikası: Bu politikanın Uygur Özerk Bölgesindeki Uygurlar başta olmak üzere diğer azınlıklara uygulanma şekli somut olarak şöyledir (Denghongbi 1998: 60-61):

1. İl, İlçe ve kasaba merkezlerinde oturan azınlık karı-kocaya uygulanacak doğum kontrol politikası şöyledir: Kent-kasabalarda yaşayan azınlıkların sadece iki çocuk almasına müsaade edilecektir. Aşağıdaki durumlarda, İl Doğum kontrol Komitesinin onayından sonra üçüncü çocuğu doğurabilir, ancak dördüncü çocuk kesinlikle söz konusu bile olamaz:

1. İl, Oblast düzeyindeki doğum kontrol komitelerinin teknik olarak belirlenmesi sonucunda, birinci ya da ikinci çocuğu irsî olmayan özürlü olduğu, normal çalışma yeteneğinden yoksun olduğu ortaya çıkarsa;

2. İkinci defa evlenenlerin toplam iki çocuğu var ise;

3. İkinci defa evlenen karı-kocanın ikisi de tek çocuklu ise;

4. Karı-kocanın biri şehit olan birinin tek çocuğu ise, ikinci derecenin üst düzeyindeki askerî özürlü ise, kamu görevini sürdürürken ya da beklenmeyen bir kaza sonucu özürlü olduysa;

5. Muhacir olan biri olursa ve yurda döneli 6 yıl olmadıysa ya da karı-kocadan bir hâlâ yurtdışında yaşıyorsa;

2. Köylerde, hayvancılık bölgelerinde yaşayan azınlıklar için uygulanacak doğum kontrol politikası şöyledir: Köylerde, hayvancılık bölgelerinde yaşayan azınlıklardan oluşan karı-koca, en fazla üç çocuk yapabilirler. Aşağıdaki durumlarda, İl Doğum kontrol Komitesinin onayından sonra dördüncü çocuğu doğurabilir, ancak beşinci çocuk kesinlikle söz konusu bile olamaz:

1. İl, Oblast düzeyindeki doğum kontrol komitelerinin teknik olarak belirlenmesi sonucunda, azınlığın üç çocuğunun birinde irsî olmayan özürlü olduğu, normal çalışma yeteneğinden yoksun olduğu ortaya çıkarsa;

2. Kız çocuğu olup erkek çocuğu yok ise;

3. Tekrar evlenen karı-kocanın toplam üç çocuğu var ise;

Karı-kocadan birinin nüfusu kentlerde, öbürünün köyde, hayvancılık bölgesinde ise, kaç çocuk alabileceği, kadının nüfusunun nerede olduğuyla ilgilidir.

Bütün ülkedeki nüfusu 50 binden az olan azınlıklar, bulunduğu İl ve İlçelerdeki Doğum Kontrol Komitesinin diğer azınlıklara yönelik bölgede uyguladığı çocuk sayısından bir çocuk fazla olabilir.

Bu politikalar çerçevesinde Uygur ailesi de kendi yapısını şekillendirmektedir. Bu politik ve ekonomik değişimler çerçevesinde 1980 sonrası Uygur ailesinde ortaya çıkmış olan değişme ve gelişmeleri kısaca şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. Aile Yapısı Yönünde

Türk boyları içinde en erken yerleşik hayata geçmiş olan Uygur Türkleri, yaşamını genellikle tarım ile geçiniyorlardı. Dolayısıyla toplumda büyük aile yapısı egemen konumda bulunuyordu. Bu durum Uygur toplumunun diğer kurumlarında ciddi değişimler yaşanmaya kadar devam etmiştir. ÇKP iktidarı sonrasındaki gelişmelere paralel olarak büyük aile yapıları parçalanmaya başlamıştır. Eskilerdeki 3-4 evlat beraber yaşamak gibi “kutsal bütün gövde” olarak bilinen büyük aile yapısı, toplumun iş taksimatında meydana gelen hızlı değişimler sonucu bu değişimlere ayak uydurmak zorunda kalmıştır. Dolayısıyla büyük aile yapıları parçalanmaya başlamıştır. Daha çok çekirdek aileler yaygınlaşmaya başlamıştır. Özellikle çalışan kesimdekilerde öncelikle çekirdek aile olayı ortaya çıkmıştır. Aile kurma anlayışlarında ortaya çıkan yeni eğilimler örneğin, özgürce bir birini severek evlenme alışkanlığının yaygınlaşması da birlik, beraberlik ve dayanışma temelindeki küçük/çekirdek ailelerin çoğalmasına neden olmuştur. Köy ve kırsal kesimde de en fazla iki evlat beraber yaşayan küçük aile tiplerinin yaygınlaştığı görülmektedir. Yani büyük çocuklar evlendikten bir müddet sonra kendi ayrı evlerini kurarak baba evinden ayrılmaktadır. Baba evinde genellikle küçük oğul kalmaktadır.

Kısacası günümüz Uygur ailesi yapı itibarıyla çekirdek aile yapısına doğru hızla ilerlemektedir. Böyle ailelerdeki nüfus genellikle 4-5 kişiden en fazla olduğundan 6-7 kişiden oluşmaktadır.

2. Akrabalık İlişkileri

Günümüz Uygur toplumunun özelliği ise, artık geleneksel toplumdaki modern topluma geçiş sürecini yaşamakta olan toplumdur. Bilindiği gibi modern toplumlarda akrabalık ilişkileri, insan ilişkileri geleneksel

toplumlardaki gibi duygusal olmaktan ziyade daha rasyoneldir. Yani modern toplumlarda akrabalık mefhumu zayıflamaya başlayacaktır (Zhangzhou 2001: 68). Bu durum günümüz Uygur toplumunda da açık olarak gözlenmeye başlamıştır. Bu zayıflama genelde akrabalık ilişkisini eskisi gibi özel adlar ile ayırt etme geleneğinin unutulmaya başladığında kendi ifadesini bulmuştur. Örneğin, altıncı, yedinci ecdat adları çoktan unutulmuştur. “Ciyen/yeğen”, “Baldız” gibi yakın akraba adları da tarihî hatıralarda gözükmekte ya da çok seyrek kullanılmaktadır.

Eski akrabalık ilişkilerini yansıtan terimler unutulmaya yüz tutmakla birlikte, daha değişik farklı yeni hitap şekillerinin ortaya çıkmaya başladığı da görülmektedir. Örneğin, daha çok Ürümçide, çocukların büyüklere daha sevecen şekilde hitap ettikleri “Dadaş (Babasına), Akaş (kendinden büyük erkeklerle), Açaş (Kendinden büyük kız/bayanlara)” gibi akrabalık terimleri ortaya çıkmıştır.

3. Evlilik Yönündeki Değişmeler

Uygur toplumunda geçmişte var olan “Başlık” karakterli düğünün yerini çoktan “Toyluk” esasındaki düğün almıştır. Çok eski zamanlardan beri uygulana gelen başlık geleneği (Erkek evlenecek olursa, kız tarafa belli sayıda sürü ödenirdi. Dolayısıyla kızların miras hakkı bulunmuyordu. Kocası öldüğü takdirde, istediği gibi ailesine dönüyordu ya da tekrar evlenme yetkisi bulunmazdı. Her yönüyle erkek tarafının isteklerine uymak zorundaydı.) Son yüzyıllardan itibaren değişime uğrayarak yerini “Toyluk” a bırakmıştır. “Toyluk” geleneği artık Uygur toplumunda yaygınlaşmış bir gelenek haline gelmiştir. “Divanu Lugatit Türk”teki düğün âdetlerine ilişkin “Egen (Yenge)”, “Sep (Kız tarafından kıza hazırlanan düğün ev möbleleri)”, “Arukçı (Elçi/ Görücü)” gibi sözlerden “Toyluk” esasındaki düğün düzeni, görücü gönderme, yenge tayin etme gibi âdetlerin Kâşgarlı döneminde çok yaygın olduğunu anlaşılmaktadır (Hebibullah 2000: 254).

Nikah/düğünlerin karakterinde ve şeklinde de değişmeler ortaya çıkmıştır. Günümüz Uygur toplumunda, kız-erkeklerin nispeten özgür bir şekilde bir birlerini severek evlenmelerine aileler ve toplum hoşgörü ile karşılamaya başlamıştır. Ayrıca Nikah yasasının yürürlüğe girmesiyle, evlenme yaşı gibi bir çok istismar edilebilecek noktalar önlenmiştir. Ayrıca, “Nikah Yasası”, kadınlar ve çocukların hak-hukukunu yasal garantiye almıştır. Dinî nikah, resmî makamlarca verilen evlenme belgesi olmadan

kıyılmaz hale gelmiştir. Boşanacakların mahkemeye başvurmaları ve mahkeme kararları ile boşanması yasalaştırılmıştır.

Yukarıdakilerden başka yine yeni alışkanlıklar da şekillenmeye başlamıştır: Gençlerde flört ederek evlenme, evlenmeden önce bir birlerinin evlerine gidip gelme, dinî bayramlarda erkek tarafının ana-babasının, olası gelinine hediyeler vermesi gibi davranışlar da yaygınlaşmaya başlamıştır. Bundan başka, evlenmemiş kızlarda istediği kadar süslenmek, giyinmek, saç kesmek, boyamak, başörtüsü takmamak, sinema-tiyatrolara gitmek, düğün eğlencelerine ve sıradan misafirliğe gitmek, bayram ve özel günlerde alkol kullanmak gibi alışkanlıklar da yaygınlaşmaktadır. Oysa, bu davranışlar aslında Uygur toplumunda hoş karşılanmayan, hatta yasaklanmış davranışlar idi.

Çin genelindeki siyasal, ekonomik ve kültürel gelişmelere paralel olarak Uygur toplumuyla orijin Çin toplumu arasında çeşitli etkileşimler ortaya çıkmıştır. Bu etkileşimlerin belirtilerinin evlilik, eş seçme konularında da görülmeye başladığı görülmektedir. Çünkü geçmişte Uygurlar eş seçerlerken genellikle kendi milliyeti içinden seçerlerdi. Yabancı biriyle evlenmesi gerekirse de kesinlikle müslüman milliyetlerden evlenirdi. Günümüzde ise bu anlayış değişmeye yüz tutmuştur. Günümüzde çok seyrek olmakla birlikte Çinlilerle kız alıp verme olayı ortaya çıkmıştır.

Yeni nesillerde geç evlenme, geç çocuk yapma gibi eğilimlerde ortaya çıkmıştır.

4. Karı-Koca İlişkileri

Kadınların toplumdaki yerinde belirli değişimler ortaya çıkmıştır. Okur-yazar oranının yükselmesi, kentleşmenin artması ve cinsiyet ayrımı noktasındaki zihniyetlerin değişmesi sonucu kadınların iş hayatına katılması ve gelir elde etmesi sağlanmıştır. Bu durum kadınların statülerinde değişme meydana getirmiştir. Ayrıca karı-koca eşitliğinin yasayla garanti altına alınması kadınların geleneksel statülerinin değişmesine de neden olmuştur. Yasa ile kadınlara seçme ve seçilme, eğitim-öğretime ve çeşitli sosyal etkinliklere aktif katılma hakkı tanınmıştır. Bu gelişmelerin, ailelerdeki boşanmaların da artmasına belirli ölçülerde neden olduğu gözlemlenmektedir.

Aile yapısındaki değişimler özellikle çekirdek aile yapısına doğru yönelim neticesinde anne-babanın yeni evliler ya da çiftler üzerindeki etkisi azalmıştır.

5. Doğum Anlayışında Ortaya Çıkan Değişmeler

Doğum anlayışında değişimler ortaya çıkmıştır. Okumuş kesimde kaliteli doğum, az doğum ve çocuğuna iyi eğitim vermek gibi eğilimler devletin *Doğum Kontrol Politikası*yla daha da pekişmeye başlamıştır.

Hastanede doğum yaptırmak giderek yaygınlaşmaya başlamıştır. Doğum Kontrol bürolarının çeşitli çalışmalarına iştirak edenlerin sayısında da günden güne artış gözlemlenmektedir.

6. Miras Paylaşımı

Uygur toplumu müslüman toplum olmasından dolayı, ÇKP iktidarı öncesine kadar miras ve benzeri konulardaki anlaşmazlıklar genellikle İslamî kurallara göre yada millî törelerine göre düzenleniyor ya da çözülyordu. ÇKP iktidarı sonrası ve Uygur bölgesindeki idarî sistemi yerine oturduktan sonra diğer kurumlarda olduğu gibi mahkeme işleri de yeni sistemin belirlediği kriterler doğrultusunda düzenlenmeye başladı.

Miras paylaşım, Çin Halk Cumhuriyeti'nin miras ve varislik haklarını düzenleyen yasasının resmî olarak yürürlüğe girmesi sonucu artık Uygur toplumundaki miras paylaşımı bu yasa ile düzenlenmeye başlanmıştır. Bazı kırsal bölgelerde eski geleneklere göre yani İslamî düzenlemeye göre devam ettiği de bilinmektedir.

7. Çocuklara Ad Verme

Yeni doğmuş bebeklere ad vermek, uzak geçmişten beri anne*babanın en önemli meselelerinden biridir. Bilhassa yeni evlenen için bunun anlamı daha da farklıdır. Uygur toplumu geçiş dönemini yaşamakla birlikte ciddi değişime ve değiştirmeye maruz kalmaktadır. Toplumdaki İslamî değerlerin egemenliği çeşitli nedenlerden ötürü zayıflamış, yerini gayri İslamî ya da salt millî değerler almaya başlamıştır.

Ayrıca Uygur toplumunda son yıllarda büyük bir değişim yaşanmaya başlamıştır. Bu değişimlerin başında, kendine dönmek, kendi millî kültürünü korumak ve canlandırma amacıyla milliliğe vurgu yapma gelmektedir. Bunun açık bir yansımasını yeni doğan çocuklara verilen adlardan görmek mümkündür.

Uygur toplumu son yıllara kadar islamî inancına göre çocuklarına isim veriyordu. Şimdilerde ise özellikle okumuş kesim çocuklarına isim verirken anlamlarına ve milliliğine dikkat etmektedir. Bu gelişmeleri şu iki noktada belirtmek mümkündür:

Belirli bir düşünceyi zihniyeti aydınlatan Arap-Fars kökenli adlar; Muqeddes, Qisas, Azat, Zulpiqar, Musteqil, Türkizat...

Türk tarihindeki kahramanlar, hakanlar ve meşhur şahsların adları, Türkçe kökenli anlamlı adlar. Örneğin, Bilge, Oğuzhan, Alp, İltiş, Kürşad, Uyguray, Uyguriye, Uygurmurad, Oğuzkamal, Mustafa Kamal, Tuğrul, Timur.....

Ayrıca İslam dünyasında önplana çıkmış olan liderler veya şahısların adının da verilmeye başladığını görmekteyiz. Örneğin, Saddam, Arafat gibi.

Açıklamalar:

- 1 “Ekonomik Yapının Sosyalleştirilmesi” (1954-1957), “Büyük Sıçrayıp İlerleme” (1958-1960), “Proleterya Sınıfının Kültür Devrimi”(1966-1976) hakkında detaylı bilgi için bkz: Fairbank, John King, *Weidade Zhong guo Geming (Büyük Çin Devrimi) 1800-1985*, 2000 , Pekin, Dünya Bilgi Yayınevi. 2. Baskı. Ya da, *The Great Chinese Revolution 1800-1985*, Arrangement with Harper Collins Publishers, Inc, USA, 1986.
- 2 1990’lı yıllarda körfez savaşı başladığında sadece Kaşgar şehri ve civarında yeni doğan çocuklara Saddam adının hızla verilmeye başlandığına bizzat şahit olmuş idik. Bir hafta içinde 30’a yakın çocuğa Saddam adı verilince yetkililerin duruma el attığını sonraları ise bir çoğunun istemeyerek değiştirdiği biliniyordu.

Kaynakça

- DENG Hongbi/ 宏碧, 中r 少r 民族人口政策r 究/ *Zhongguo Shaoshu Minzu Renkou Zhongce Yanjiu*(Çin Azınlıkları Nüfusu Politikası Araştırmaları), Chongqing: 重r 出版社/Chongqing Chubanshe (Chongqing Yayınevi), 1998.
- FAIRBANK, John King, r 大的中r 革命/ *Weidade Zhong guo Geming (Büyük Çin Devrimi)*, 世界知r 出版社, 2000 年, 第 2 次印刷, Pekin, Dünya Bilgi Yayınevi.2000, 2. Baskı.
- HEBİBULLAH, Abdurehim (2000), *Uygur Etnografyası*, Xinjiang Halk Neşriyatı, Ürümqi, 2. Baskı.
- KOCA, Selim (1981), “Batılı Bir Türkologun Uygur Kültür Tarihi Hakkında Yazdığı Bir Eser Üzerine Düşünceler” *Milli Kültür*, Aralık.
- Lİ-XIONGFAN, Sun zheyu, (1986), *中r 人民共和r r 料手r Zhong hua Ren min Gong he guo Zi liao Shouce*, Ç.H.C hakkında genel bilgilere: 1949-1985), 社r 科r 院出版社/Shehui Ke xueyuan Chubanshe. Pekin.

- LU XUEYİ, (1996). 21 世 r 的中 r 社 r / 21 Shiji de Zhongguo Shehui(21. yüz-yılda Çin Toplumı), 云南人民出版社/Yunnan Renmin Chubanshe (Yunnan Halk Neşiryatı), Yunnan.
- QİN SHI, (1997). Çin, Yeni Yıldız Yayınevi, Pekin.
- RAHMAN, Abdükerim, Huştar, Şerip- Reveydullah Hemdullah (1996), *Uygur Örp-Adetleri*, Xinjiang Yaş-Ösmürler Neşiryatı, Ürümçi, 1. Baskı.
- ZHANG zhou-MA fuyun/ r 琢 r 福云, Fazhan Shehuixue/ r 展社 r r (Gelişim Sosyolojisi) Pekin/北京: Zhongguo Shehui Kexueyuan Chubanshe/中 r 社 r 科 r 院出版社 (Çin Sosyal Bilimler Akademisi), 2002Yıl.

The Changes in the Structure of Uygur's Family

Dr.Abdürreşit Celil QARLUQ*

Abstract: From the end of the 19th the Jadidism movement which were common in Turk societies who speaks Turkish. These movements also affected Uygur society. But these movements couldn't be successful in Uygur society due to the current political forces and the other forces rooted in the society. For this reason the Uygur society kept the traditional structure till CCP government. A new era has begun in Uygur society with the founding of the Uygur's autonomy region. Some visible changes have been occurred in Uygur society with the result of the political process and diverse revolutions which were occurred in China. These changes can be seen in the structure of family, marriage, the relations among the relatives and in husband-wife relations..

Key words: Uygur, China, Family, Structure, Change.

---

* Central Univercisty For Nationalities College of Ethnology & Sociology Pekin / China
resitqarluc@yahoo.com

Развития Современной Уйгурской Семейной Структуры

Абдюрешит Джелил КАРЛУК, Др.*

Резюме: Начиная с конца XIX в. Движение Джедитчи, которое все более и более разрасталось между Тюркоязычными народами, не смотря на свое стремление в определенной степени взять под свое влияние Уйгурское общество, не смогло добиться большого успеха из-за препятствия господствующих политических сил и укоренившихся в обществе заинтересованных групп. В связи с этим оно сохранило свою традиционную структуру в общем до прихода к власти ККП. С образованием Уйгурской Автономной Области в Уйгурском обществе начался новый период и в результате произошедших во всем Китае различных революционных и политических процессов, в Уйгурской семейной структуре произошли заметные изменения. Эти изменения можно перечислить следующим образом: изменения в традициях семейной структуры, супружества, родственных отношений, супружеских отношений, наследства и в именах детей.

Ключевые слова: Уйгур, Китай, семья, структура, изменения

---

* Пекинский Университет Центральных Народностей, преподаватель Факультета этнологии и социологии
resitqarluq@yahoo.com